КРЫВІНКА

ЧЭРВЕНЬ
№8 (289)
2022 год

ІНФАРМАЦЫЙНА-КУЛЬТУРНАЯ ГАЗЕТА БЕШАНКОВІЦКАГА РАЁНА

МЕРКАВАННЕ РЭДАКТАРА

"КРОКАМ РУШ!"

Ці патрэбна беларуская мова ў Бешанковіцкіх дзіцячых аздараўляльных лагерах?

Піша "Зара": «Пасля сняданку — шэсць гадзін заняткаў, на якіх адпрацоўваліся элементы страявой, фізічнай, агнявой, тактычнай, ваенна-медыцынскай падрыхтоўкі, удасканальваліся веды па ваеннай тапаграфіі, дзеянні ў экстрэмальных сітуацыях.» І, само сабой зразумела, усё гэта — не на роднай мове.

З 1-га па 9-га чэрвеня на базе дзіцячага аздараўленчага лагера "Лідэр" аддзела па адукацыі райвыканкама, які размешчаны ў Астроўна, 57 навучэнцаў дзесятых класаў школ раёна выконвалі вучэбную праграму па прадмеце "Дапрызыўная і медыцынская падрыхтоўка".

Для іх арганізавалі адпачынак, выхаваўчыя і забаўляльныя мерапрыемствы.

Пасляабедзенны час быў адведзены на выхаваўчыя, спартыўныя мерапрыемствы, у тым ліку прагляд фільмаў ваенна-патрыятычнай накіраванасці."

Я чамусьці больш чым упэўнены, што аніводнае мерапрыемства ў гэтым лагеры не праводзілася на беларускай мове.

Як і ўсе каманды, якія аддаваліся пры шыхтаваннях на лінейках.

Як не знайшлося роднай мовы на старонцы бешанковіцкай раённай газеты для гэтага артыкула.

Нашыя выхаваўцы чамусьці забываюць, што МОВА бароніць краіну лепш за самую сучасную зброю.

Г.Станкевіч

ЭКАНОМІКА

АДРАЗУ – І Ў ПЯЦЬ РАЗОЎ

Усяго за месяц афіцыйны ўзровень зарэгістраванага беспрацоўя ў Бешанковіцкім раёне вырас адразу ў 5 разоў.

Па дадзеных камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Віцебскага абласнога выканаўчага камітэта на канец красавіка ў раёне налічвалася 65 беспрацоўных і ўзровень зарэгістраванага беспрацоўя складаў 1,1%.

У параўнанні з сакавіком колькасць беспрацоўных у Бешанковіцкім раёне вырасла роўна ў 5 разоў, а ў параўнанні з красавіком 2021 года - у 2,4 разы.

Самы нізкі ўзровень беспрацоўя паводле афіцыйнай статыстыкі ў Мёрскім раёне - 0,05%, там на канец красавіка было толькі 4 беспрацоўных, што на 33,3% менш, чым у сакавіку.

"Народныя Навіны Віцебска"

МАМА

Са сваімі нажытымі пыхамі
Аж да рання да самага
Перамерваю, перадыхваю
Я усё сваёй мамаю.

Пераходжваю кіламетрамі
Я кватэру у два пакоі.
У вітальні берэцік фетравы
Прытаміўся ад супакою.

Плямай сціплаю светла-ліловаю,
Нібы лямпаю, сцены асвечвае.
Назапашваю яе словы я,
Як на нітку каралі навешваю.

Я іх чую праз дні і праз месяцы,
Праз гады, што сякуць без джала.
Мама, мама, тваёй равесніцай
Неўпрыкмет я сягоння стала.

Наталля Галавач
з кнігі "Вальс пра котку"

КУЛЬТУРА

НОВАЯ КНІГА ВЕРШАЎ

У траўні 2022 года ў выдавецтве «Кнігазбор» выйшла ў свет новая (другая па ліку) кніга бешанковіцкай паэткі Наталлі Бондар (Галавач). Зборнік вершаў аздоблены малюнкамі польскіх мастакоў Кшыштафа Цывіньскага і Катаржыны Паўліцы.

У ліпені месяцы гэтага года Наталля плануе правесці прэзентацыю кнігі ў Бешанковічах. Мы ўсе ведаем, як гэта цудоўна яна ўмее арганізаваць.

Beshankovichi.by перадаюць Наталлі самыя цёплыя віншаванні і зычаць новых творчых посьпехаў!

Г.Станкевіч

ЭКАНОМІКА

БОЛЬШ НЕ ЛІДАР

Ад галоўнага статыстычнага ўпраўлення Віцебскай вобласці атрыманыя дадзеныя аб сацыяльна-эканамічным развіцці вобласці, яе гарадоў і раёнаў за студзень-красавік гэтага года. Гэтыя дадзеныя даюцца ў параўнанні з аналагічным перыядам 2021 года.

Па дадзеных Галоўнага статыстычнага ўпраўлення Віцебскай вобласці Бешан-ковіцкі раён па надоях малака ў студзені — красавіку 2022 года апусціўся на ўзровень сярэднеабласных паказнікаў.

У Віцебскай вобласці ў студзені — красавіку 2022 года надой на адну карову ў сярэднім склаў 1207 літраў малака (год назад ён быў 1225).

У Бешанковіцкім раёне ў гэты ж час надой склаў 1210 літраў. У мінулым годзе ён складаў 1437. Адпаведна гэтаму амаль на 80% упала і валавая вытворчасць малака ў раёне: з 8455 тон летась да 6762 сёлета.

Адкуль бярэцца малако — вядома. У народзе кажуць, што яно ў каровы на языку. Адкуль жа ўзяцца малаку, калі забяспечанасць кармамі ў нашым раёне на канец красавіка 2022 года была вельмі нізкая і склала толькі 1,2ц кармавых адзінак на ўмоўную галаву. Па Віцебскай вобласці гэты паказнік быў 4,8.

А.Тутэйшы

ПА РОДНАМУ КРАЮ

ТУТ ЗУСІМ НЯМА ДЗЯЦЕЙ

«Ёсць вёсачка Русілкі, дзівосны край такі. У чэрвені — касілкі, у ліпені — стагі. Дзяўчат русавалосых, хоць шмат, а нарасхоп. А хлопцы — у пракосах, а хлопцы — каля коп...» Вось гэтыя радочкі з верша «Русілкі» Барыса Беляжэнкі, прысвечанага гэтай вёсцы, круціліся ў мяне ў галаве, пакуль я круціў педалі свайго ровара да Русілак праз Новыя Ранчыцы і Дабрыгоры.

Вёска Русілкі ляжыць за нейкіх 10 км на поўдзень ад Бешанковічаў. Зусім побач з ёй размяшчаюцца славутыя Дабрыгоры, дзе калісьці больш за 100 гадоў таму доктар Пётр Красавіцкі заклаў парк, сёньня вядомы як парк Саломінка.

А за нейкіх 300 метраў ад парка, на другім беразе Крывінкі, стаіць царква.

Сучасны выгляд яна набыла напрыканцы мінулага стагоддзя, дзякуючы працы Мікалая Бондара. А раней яна ўяўляла сабой пафарбаваны чырвонай охрай будынак, дзе было штосьці накшталт калгаснага склада. Праўда, за апошнія гады запусьценьне прыйшло і сюды. Як бачым, вакол царквы зьнікла агароджа — згніла.

А вось парку Саломінка пашанцавала менш. Ён дасёньня існуе ў паўжывым выглядзе. І абсалютна анікому тут ягонае існаваньне не патрэбна. Праўда, аддзел культуры знайшоў час і прымацаваў ахоўную шыльду на драўляны слупок. Раней яна вісела проста на дрэве.

Старыя алеі ў парку яшчэ праглядаюцца. І ўсё. Поўнае запусьценьне.

Каля самога парку жыве мой даўні знаёмы, пенсіянер, калісьці калгасны вадзіцель аўтамабіля ЗІЛ-130 Аляксандр Аляксандравіч Цыркулёў. Я яго з радасьцю наведаў, і мы з паўгадзіны добра пагутарылі аб жыцьці-быцьці. Разышліся толькі ў паглядах на вайну, што Расія вядзе ва Украіне. Ад яго я даведаўся, што ў Русілках зараз стала пражывае чатыры сям'і. Вёска вымерла амаль цалкам. Некалькі хацін займаюць «дачнікі», тыя, хто калісьці тут нарадзіўся або набыў тут хату.

Дарога з Бешанковічаў да Русілак добрая круглы год, а прырода тут амаль што нечапаная.

Тая ферма, дзе раней стаялі 200 цялят, закапаная ў зямлю. Каля яе цяпер праводзяць раскопкі чорнакапальнікі, здабываючы з зямлі ўсё, што толькі магчыма. Здабываюць і метал, які здаюць на нарыхтоўку. На дзьве вёскі — Русілкі і Дабрыгоры — у людзей засталіся ўсяго дзве каровы. Затое пчолы ёсць шмат у каго.

Вёска патанае ў старых садах. Наўкола цьвітуць дзьмухаўцы.

У Русілках я завітаў у госьці да былой калгаснай касіркі Кухто Тацьцяны Макараўны. Мы ўзгадалі многіх агульных знаёмых, а яшчэ яна ўзгадала, што 34 гады таму якраз у гэты дзень памёр ейны муж. Што ёй давялося перарабіць за гэтыя гады, ведае толькі яна сама ды ейныя спрацаваныя рукі. Тацьцяна Макараўна ганарыцца сваім сынам, які працуе ў Бешанковічах дарожным майстрам і дапамагае ёй па гаспадарцы. Я пакідаў Русілкі з сумным настроем. У такі сьветлы травеньскі дзень на вясковай вуліцы я сустрэў толькі аднаго чалавека.

Тут зусім няма дзяцей.

А воддаль, за нейкі кіламетр ад Русілак, на гары стаяў мой стары знаёмы — дуб. Раней на гэтай гары была вёска Дубавое. Яе цалкам зьнішчылі не ў вайну, а пры савецкай уладзе, ў 80-я гады мінулага стагодзьдзя, калі наўкол вёскі праводзілі меліярацыю земляў.

Пад бульдозер трапіла цалкам вясковая вуліца: яблыні, вішні і сьлівы, калодзеж.

Меліяратары пакінулі толькі дубок. Цяпер ён узмужнеў, стаў вялікім разгалістым дубам.

Узамен гэтай вёскі калгас атрымаў два гектары ворнай зямлі. А кустамі за гэты час зараслі сотні гектараў...

Г.Станкевіч

ГІСТОРЫЯ

ДА 250-ГОДДЗЯ ЗНІШЧЭННЯ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

Днямі былы пасол Расіі ў Беларусі спадар Мезенцаў заклапаціўся гісторыяй нашай краіны. На сустрэчы з Уладзімірам Макеем ён выказаўся, што ў гэтым годзе «адзначаецца 250 гадоў уваходжання беларускіх губерняў у склад Расійскай імперыі». Маўляў, гэта значная дата ў гісторыі нашых народаў і прынесла ім толькі дабро. А ці так усё было на самай справе?

Пачатак бяды

19 лютага 1772 года ў Вене паміж Расіяй, Прусіяй і Аўстрыяй была падпісана сакрэтная дамова аб падзеле Рэчы Паспалітай. У пачатку жніўня арміі гэтых трох дзяржаў гвалтоўна ўвайшлі на тэрыторыю краіны. Аб'яўленне маніфесту аб падзеле дзяржавы адбылося 5 жніўня 1772 года. Аднак падзел, які адбыўся па факце, патрабаваў яшчэ і юрыдычнага замацавання: манархі краін-акупантаў жадалі, каб Рэч Паспалітая прызнала страту значнай часткі сваёй тэрыторыі. 30 верасня 1773 гэта рашэнне ратыфікаваў скліканы ў Варшаве Сойм. Супраць выказаліся толькі тры чалавекі. Гэта былі паслы ад Вялікага княства: Самуэль Корсак, Станіслаў Багушэвіч і Тадэвуш Рэйтан.

Кабала для сялян

Але яшчэ ў верасні 1772 года, да афіцыйнага падзелу, быў выдадзены маніфест Кацярыны ІІ, у якім далучаныя землі ВКЛ аб'яўляліся «здаўна законнай і бясспрэчнай» спадчыннай уласнасцю Расійскай дзяржавы. Усходнія землі Беларусі ўвайшлі ў склад так званых «беларускіх» губерніяў, заходняя частка краіны — ужо ў выніку наступных падзелаў — у склад «літоўскіх».

Пры ўсіх сваіх заганах Рэч Паспалітая ў другой палове XVIII стагоддзя была шляхецкай рэспублікай, дзе дастаткова хуткімі тэмпамі развіваўся капіталістычны ўклад. У Расіі ж у гэты час дасягнула вяршыні сваёй моцы абсалютысцкая манархія. У такіх сістэмах меркаванне асобы не мела ніякага значэння. У гэткай дзяржаве аказаліся нашыя продкі.

Не маючы дастатковых рэсурсаў для кантролю над акупаванай тэрыторыяй, расійскія ўлады спачатку не чапалі мясцовую шляхту, даволі спакойна ставіліся да каталікоў. Зусім іншая сітуацыя была з уніятамі-беларусамі. На канец XVIII стагоддзя тры чвэрці насельніцтва Беларусі былі уніятамі. Па ўказу Кацярыны ІІ да 1795 года былі закрытыя ўсе уніяцкія епархіі, вернікаў гвалтоўна пераводзілі ў праваслаўе. У адказ беларусы пачалі масава пераходзіць у каталіцтва. Так у адной толькі Мінскай губерні гэта зрабілі ў 1795 годзе каля 200 тысяч вернікаў. Але гэта датычылася толькі уніятаў, якія адмаўляліся пераходзіць пад апеку маскоўскай царквы. За пераход з праваслаў'я была ўведзена крымінальная адказнасць.

Рэпрэсіі закранулі не толькі рэлігійную сферу. У краі ўводзіліся расійскія законы, значна больш жорсткія ў параўнанні з законамі ВКЛ. Значна пагоршыўся і эканамічны стан беларусаў. Кацярына раздала беларускія вёскі расійскім памешчыкам, якія няшчадна эксплуатавалі мясцовых сялян. У адрозненне ад расійскіх губерній, падаткі тут збіралі не папяровымі асігнацыямі, а манетай. Такім чынам нашы продкі былі вымушаны плаціць амаль у пяць разоў больш, чым жыхары, напрыклад, Арлоўскай губерніі. Замест падымнага падатку, які налічваўся з участку зямлі, расійскія ўлады ўвялі падушны (з кожнай фізічнай асобы). Моцна ўзрос аб'ём паншчыны. У выніку эканамічнае становішча сялян стала амаль невыносным. Не кажучы ўжо аб увядзенні на Беларусі рэкрутчыны і расійскага прыгоннага права, шмат больш цяжкага ў параўнанні з формамі эксплуатацыі сялян у Рэчы Паспалітай. Так, памешчыкі атрымалі права прадаваць сялян без зямлі, як скаціну. У ВКЛ гэта было забаронена.

Фактычна, беларуская вёска трапіла ў рабства.

Бяспраўе гараджан

Не толькі сяляне аказаліся ў цяжкім становішчы. Моцна пагоршыўся статус мяшчан. Насельніцтва беларускіх гарадоў ужо шмат часу карысталася вольнасцю, якую надавала гарадам Магдэбургскае права. Расійскі царызм не змог змірыцца з такой сітуацыяй. Магдэбургскаму праву абвясцілі вайну. Яго адбіралі паступова. Спачатку яго адмянілі на ўсходзе Беларусі, затым надышла чарга заходніх губерній.

Яшчэ менш пашанцавала жыхарам шматлікіх мястэчак былога Вялікага княства. Створаныя часта вакол кірмашоў, яны былі населеныя рамеснікамі і купцамі, людзьмі, якія даўно ўжо прызвычаіліся да асабістай эканамічнай свабоды. Палова з тагачасных беларускіх мястэчак таксама мелі Магдэбургскае права. Нічога дзіўнага ў гэтым няма, яны гэта заслужылі. Але тут зноў паказала сябе вечная расійская прага да абсалютнага кантролю. Пры царскай уладзе шмат якія мястэчкі аб'яўляліся наўпрост вёскамі, а іх жыхары — прыгоннымі сялянамі. Добра вядома, што вялікаю частку насельніцтва беларускіх гарадоў і мястэчак складалі габрэі. Іх царскія ўлады ўвогуле амаль не лічылі за людзей, правёўшы для іх сумнавядомую «мяжу аседласці» і прымусіўшы плаціць падаткі ўдвая вышэйшыя чым для хрысціян.

Знішчэнне шляхты

Разабраўшыся з «прастапюдзінамі» царскі ўрад звярнуў, нарэшце, увагу на шляхту. Яна складала не менш за 10% насельніцтва краіны. Лаяльнае стаўленне, якое мела месца спачатку, пасля шэрагу паўстанняў, змянілася на жорсткія рэпрэсіі. Але барацьба не спынялася. Ужо ў 1796 годзе ўзнікае «Віленская асацыяцыя», якая распрацавала ў 1797 года дакумент — «Акт віленскага паўстання», у якім ставілася мэта аднаўлення Рэчы Паспалітай на аснове канстытуцыі 3 мая 1791 года. Яна мела свае аддзяленні ў Брэсце, Кобрыне. Гродна, Мінску і іншых гарадах. Чальцы гэтай арганізацыі былі арыштаваны, асуджаныя, пазбаўлены шляхецкага звання і адпраўлены ў Сібір. Частка ўдзельнікаў была арыштавана, частка эмігравала.

Шырока вядома дзейнасць таемных таварыстваў філаматаў і філарэтаў. Царскі рэжым разграміў іх у 1823 годзе. На лаве падсудных апынуліся больш за 100 чалавек. Гэта быў найбуйнейшы палітычны працэс у Еўропе таго часу.

Пасля паўстання 1830-31 гадоў царызм увогуле скінуў усе маскі, правёўшы так званы «Разбор шляхты», калі дробнаўласныя шляхцічы пераводзіліся ў стан звычайных сялян.

Як мы бачым, на працягу XVIII-XIX стагоддзяў на тэрыторыі нашай краіны не было напэўна аніводнага сацыяльнага слоя, які б не пацярпеў ад маскоўскай палітыкі. Цяжка зразумець, дзе там спадар былы пасол збіраецца адшукаць братэрства. Беларусы заключалі Унію з Польшчай у 1569 годзе, але **ніколі не заключалі саюзаў з Расіяй.** Наша зямля была гвалтоўна далучана ў выніку трох падзелаў Рэчы Паспалітай.

Расійцы ўвогуле дужа любяць тэзіс, што іх дзяржава ніколі нікога не захоплівала. Але вось цікава, як ім такім чынам удалося стварыць самую буйную імперыю ў Еўропе? Напэўна, аднымі ўгаворамі.

Жахлівая крывадушнасць, непрыкрытая агрэсія, карыкатурная спроба апраўдаць акупацыю земляў, якія ніколі не належалі Маскве, становяцца нормай расійскай палітыкі. Хаця, чаму становяцца?

(скарочана)

"Новы час"

ЗДАРЭННЕ

ЗНАЙШЛІ ТАПЕЛЬЦА

09.06.2022 у 18.22 у МНС паступіла паведамленне аб тым, што ў рацэ Дзвіна каля вёскі Шуты Бешанковіцкага раёна знойдзены патанулы мужчына.

Тапелец быў выцягнуты з Дзвіны ратавальнікамі.

Асобу патанулага мужчыны яшчэ трэба ўстанавіць, паведамляецца прэс-службай МНС.

З пачатку года ў Віцебскай вобласці па дадзеных АСВОД ужо патанулі 17 чалавек, сярод іх адно дзіця.

У чэрвені гэта ўжо трэці выпадак: 1-га чэрвеня ў Дзясне патанула 56-гадовая жыхарка вёскі Курылавічы Шаркаўшчынскага раёна, яе цела знайшлі на наступны дзень; 3-га чэрвеня 75-гадовы рыбак выпаў з лодкі і патануў у рацэ Адраў у раёне вёскі Кучына Аршанскага раёна.

А.Тутэйшы
па матэрыялах "ННВ"

ПА РОДНАМУ КРАЮ

А ВЫ ХАЦЕЛІ Б ЖЫЦЬ У БЕШАНКОВІЧАХ?

Бешанковічы — горад-мем :) Памятаю, калі са Стэльмахам мы вялі падкаст на Onliner.by, то часта згадвалі Бешанковічы ў якасці ілюстрацыі беларускай перыферыі. Хоць ні я, ні Стэльмах (нібыта) ніколі не бывалі ў гэтым горадзе.

Затое за тую славу, што мы яму падарылі, тамтэйшыя жыхары нярэдка на нас крыўдзіліся.

Адна дзяўчынка і зусім пасля адмовы ёй у працаўладкаванні напісала мне рэзкі ліст, сэнс якога быў у тым, што ўсё гэта з-за таго, што яна з Бешанковічаў. Хаця я, вядома, ніколі не звяртаў увагу на тое, адкуль чалавек родам.

Ну, увогуле - у жніўні 2017 года мяне занесла ў Бешанковічы! І пасля іх наведвання мне хочацца задаць вам пытанне: вы хацелі б жыць у беларускім райцэнтры?

2 мільёны беларусаў жывуць у гарадах і пасёлках гарадского тыпу з колькасцю насельніцтва менш за 100 тысяч. Гэта прорва населеных пунктаў, якія былі раскіданыя па ўсёй краіне.

За выключэннем шэрагу райцэнтраў на захадзе і паўночным захадзе краіны, нашы мястэчкі і пасёлкі выглядаюць амаль аднолькава. Ленін, выканкам, шырокая плошча, які-небудзь мемарыял Вялікай Айчыннай і іншыя абавязковыя атрыбуты.

Нярэдка ў такіх мястэчках не ўсё гладка з эканомікай. Працы мала, а тая, што ёсць, прыносіць недастатковы даход. Насельніцтва мігруе за лепшай доляй - хто ў сталіцу, хто ў суседнія краіны.

Асабіста мне падаецца, што заставацца ў Бешанковічах няма сэнсу, калі хочацца самарэалізацыі, немагчымай у межах малой радзімы. Адчуваеш, што трэба з'яжджаць? Едзь.

Ёсць і яшчэ адна агульная рыса маленькіх мястэчкаў: пужлівая пустата вуліц. Адзінокія мінакі, рэдкія машыны, голыя двары - усё гэта дакладная прыкмета таго, што рабіць па-за домам або рабочым месцам у такіх населеных пунктах папросту няма чаго.

Па спальным раёне маленькага мястэчка (а ў маленькім мястэчку заўсёды ёсць спальны раён), лёгка зразумець, ці ёсць што называецца "гаспадар на зямлі". Ускраіны беларускіх райцэнтраў знаходзяцца ў двух агрэгатных станах - у наглядзе або разрусе. У адных акуратныя панадворкі, агароджы, кветнікі, выфарбаваныя фасады, у іншых - як атрымліваецца. У Бешанковічах гаспадар як мінімум быў. Відаць, што спробы ўтрымліваць горад у чысціні і парадку рабіліся, але грошай бракуе.

Я часта пытаюся сам у сябе, ці хацеў бы я жыць у маленькім горадзе. Мне падаецца, гэта дрэнны варыянт. Маленькі горад ці сельская мясцовасць фактычна прадвызначаюць твой лёс.

Шкляная столь немінуча будзе ціснуць і ўплываць на ўсё жыццё. Вышэй не скокнеш - як ні старайся. Пры гэтым я падзяляю цёплыя пачуцці мясцовых жыхароў па стаўленні да сваёй малой радзімы: «Так жа і людзі, і дзе зрадзіліся і ўскормлены сутнасць па Бозе, да таго месца вялікую ласку маюць». Я люблю Мінск, свой родны горад.

Уклад жыцця і каштоўнасці жыхароў беларускай глыбінкі часта падвяргаюцца насмешкам. Але толькі нядаўна я зразумеў, што мясцовыя крыўдзяцца хутчэй ад неразумення, што менавіта выклікае смех у гараджан. Мы жывем абсалютна ў розных рэальнасцях, якія мала перасякаюцца паміж сабой. Нам здаюцца дзікай пацешныя старыя ўніверсалы "Пасат", але ў глыбінцы гэта зручны і дакладны памагаты.

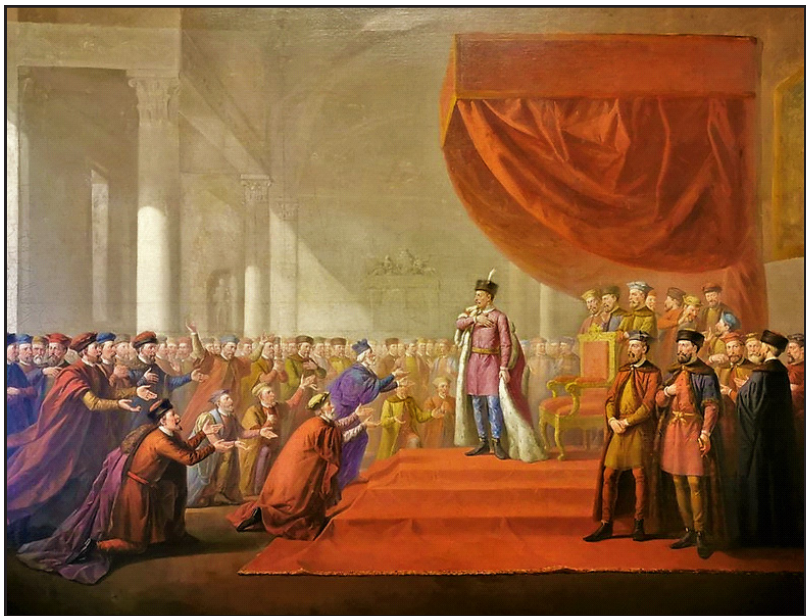
Ну і не варта забываць, што ўсе мы ў той ці ступені з Бешанковічаў. У першым, другім ці пятым пакаленні, але з Бешанковічаў. Гэта наша Радзіма.

blisch.by

АДУКАЦЫЯ МАСКОВІІ

ЯКІЯ ЗАХОДНЕРУСКІЯ МАНАХІ МАСКВУ АДУКОЎВАЛІ

Еўрапейская цывілізацыя ў класічным яе выглядзе ўпершыню з'явілася ў Маскоўскай дзяржаве ў вобразе заходнерускага манаха, які вучыўся ў езуіцкім калегіуме. Сёння шырокая расійская грамадскасць не гатовая прызнаць, што ў XVII стагоддзі Украіна і Беларусь сталі ў культурных адносінах значна вышэй за Маскоўскае царства. Якім чынам гэта адбылося і пры чым тут царкоўны раскол, раскажам у гэтым артыкуле.

Стэфан Баторый засноўвае Акадэмію і ўніверсітэт у Вільні. Вікенцій Смакоўскі.

У сучаснай расійскай гістарыяграфіі агульнапрынятай ідэяй лічыцца канцэпцыя «прарубання акна ў Еўропу» царом Пятром І. Але задоўга да Пятра адукаваныя колы Масковіі ўжо былі знаёмыя з каталіцкай Заходняй Еўропай праз пасярэдніцтва Рэчы Паспалітай, а калі казаць больш дакладна, Украіны і Беларусі.

Вось што аб гэтым пісаў слынны расійскі гісторык XIX ст. Васіль Ключэўскі: «Западноевропейская цивилизация в XVII в. приходила в Москву прежде всего в польской обработке, в шляхетской одежде. Впрочем, сначала даже не чистый поляк приносил её к нам. ...Западнорусский православный монах, выученный в школе латинской или в русской, устроенной по ее образцу, и был первым проводником западной науки, призванным в Москву».

На канец XVI — сярэдзіну XVII ст. Масква — дальняя перыферыя Еўропы. Ці не Еўропы нават. Часам на картах таго часу еўрапейска-азіяцкую мяжу праводзілі акурат па ўсходняй мяжы Вялікага Княства Літоўскага. У той час, калі Мікола Гусоўскі пісаў на лаціне сваю «Песню пра зубра», а доктар медыцынскіх навук і выпускнік Падуанскага ўніверсітэта, палачанін Францыск Скарына друкаваў у Празе «Псалтыр», Маскоўская дзяржава толькі яшчэ пачынала адыходзіць ад ардынскай спадчыны.

Першыя праваслаўныя і свецкія школы ва ўсходнеславянскім свеце ўзнікаюць у канцы XVI стагоддзя таксама на тэрыторыі Рэчы Паспалітай, прычым ствараюцца яны на ўзор польскіх каталіцкіх школ і перш за ўсё — езуіцкіх калегій.

Першым усходнеславянскім універсітэтам стала заснаваная ў 1576 годзе Канстанцінам Астрожскім на тэрыторыі цяперашняй Украіны Астрожская акадэмія. Яе фундатар быў сынам таго самага Канстанціна Іванавіча Астрожскага, ваяводы Кіеўскага, які перамог маскавітаў у знакамітай бітве пад Воршай. Касцяк выкладчыцкага складу новага ўніверсітэта склалі былыя прафесары Кракаўскага ўніверсітэта.

Амаль у той жа час у Вільні Вялікім князям Стэфанам Баторыем быў падпісаны прывілей аб адкрыцці ў сталіцы ВКЛ яшчэ адной вышэйшай навучальнай установы — Віленскай акадэміі.

Праз некалькі год у Полацку з'яўляецца Полацкі іезуіцкі калегіум ужо як сярэдняя навучальная ўстанова. Усё гэта сведчыць аб існаванні на тэрыторыі Вялікага княства агульнадзяржаўнай навучальнай палітыкі.

На той момант у Маскоўскай дзяржаве, фармальна праваслаўнай краіне, не было ніводнай праваслаўнай навучальнай установы, не кажучы ўжо пра свецкія.

Культурная каланізацыя Масковіі з захаду

Не дзіўна, што суіснаванне Маскоўскага царства побач з невымерна больш адукаванай Заходняй Руссю прывяло, у рэшце рэшт, да калапсу старамаскоўскай традыцыі і культурнай каланізацыі Масковіі з захаду. Гэты працэс пачаўся яшчэ ў першай палове XVII ст.

У 1649 годзе Аляксей Міхайлавіч запрашае ў Маскву для «выпраўлення» Біблії, гэта значыць для перакладу з грэчаскага і наступнага выдання, шэраг выкладчыкаў з Кіева-Магілянскай акадэміі, заснаванай у 1632 годзе выдатным украінскім рэлігійным дзеячам, мітрапалітам Пятром Магілам.

У тым жа 1649 годзе акольнічы маскоўскага цара Фёдар Міхайлавіч Рціщчаў перавёз у Андрэеўскі манастыр у Маскве каля трыццаці манахаў з Кіева-Пячэрскай лаўры і іншых заходнерускіх манастыроў і арганізаваў там школу для перакладу замежных кніг, а таксама навучання мясцовых манахаў старажытным мовам. Ужо да сярэдзіны стагоддзя маскоўскія і нават правінцыйныя манастыры аказаліся перапоўненыя выхадцамі з Украіны і Беларусі.

Але ўсё гэта было нішто ў параўнанні з тым культурным «нашэсцем», якое пачалося пасля Трынаццацігадовай вайны 1654–1667 гг.. Далучэнне да Маскоўскага царства Левабярэжнай Украіны з Кіевам і масавы ўгон у палон адукаваных беларусаў прывялі да таго, што ў складзе дзяржавы з'явілася праслойка людзей, нашмат больш дасведчаных у рэлігійным і культурніцкім плане, чым большасць мясцовых жыхароў.

Далучэнне Украіны стала ключавой падзеяй для царкоўнай рэформы патрыярха Нікана. З аднаго боку, яно надало ёй неабходны імпульс: розніца ў абрадах паміж Маскоўскай і Заходнерускай традыцыямі павінна была быць ліквідавана, а самі абрады ўніфікаваны — прычым выбар быў зроблены на карысць заходнерускай формы. З іншага боку, далучэнне Кіева аблегчыла іміграцыю праваслаўных святароў з тэрыторыі Рэчы Паспалітай, якія і склалі кадравы касцяк для правядзення Ніканаўскай рэформы.

Такім чынам, першапачатковым штуршком было выпраўленне рэлігійных тэкстаў, праведзенае кіеўскімі манахамі. За ёй ішлі ўслед і іншыя новаўвядзенні па заходнерускім узоры, напрыклад, замена ранейшых унісонных спеваў на шматгалосныя. Натуральным чынам маскоўская версія царкоўнаславянскай мовы выціскаецца з ужытку і замяняецца заходнерускай.

Плынь еўрапеізацыі зусім не абмяжоўвалася царквой. Яна закранула і царскі двор: напрыклад, настаўнікам дзяцей Аляксея Міхайлавіча стаў выхадзец з ВКЛ Сімяон Полацкі.

Чалавек са стандартнай для рускіх інтэлектуалаў таго перыяду біяграфіяй: беларус, выпускнік Кіева-Магілянскай акадэміі, вучыўся ў Віленскай езуіцкай калегіі, затым перайшоў ва ўніяцтва, вярнуўся ў праваслаўе і, нарэшце — зрабіў бліскучую кар'еру ў Масковіі. Сімяон, самы вядомы маскоўскі літаратар сваёй эпохі, навучыў будучага цара Фёдара Аляксеевіча і царэўну Соф'ю польскай мове і лаціне.

Яшчэ ў большай ступені ўсё гэта датычыцца свецкай культурнай традыцыі — яе ў Маскве папросту не было, і яна была цалкам запазычаная з Заходняй Русі.

Можна сказаць, што на канец XVII ст. культурная эліта Масковіі цалкам складалася з этнічных беларусаў і ўкраінцаў. Рэфармаваная царква аказваецца цалкам і поўнасцю вотчынай выхадцаў з заходнерускіх земляў, уплыў якіх толькі ўзмацняецца.

З 127 архіерэяў у 1700–1762 гадах 70 былі ўкраінцамі ці беларусамі. Так, першыя шэсць галоўных членаў Святога сінода да 1757 года былі ўраджэнцамі Рэчы Паспалітай або гетманства і выпускнікамі кіеўскіх навучальных устаноў…

(скарочана)

Ілля Дняпроўскі
budzma.org

БЕЛАРУСЬ - ЕЎРОПА

ЛУКАШЕНКО НЕ ХОЧЕТ ПОПАСТЬ В САНКЦИОННУЮ И ИЗОЛЯЦИОННУЮ БЕЗДНУ…

Война в Украине продолжается сотый день. Экс-сотрудник МИД Беларуси, аналитик Европейского совета по международным отношениям (ECFR) Павел Слюнькин поделился с Филином мнением, чем эти три месяца обернулись для нашей страны.

— Еще совсем недавно Чехия лечила белорусов, прошедших через Окрестина. Сегодня же Прага отказывает белорусам в визах. Подводя итоги первых ста дней войны в Украине, что бы вы отнесли к главным ее последствиям для Беларуси: для правящего режима и для белорусов?

— Если говорить о режиме Александра Лукашенко, то он не воспользовался той возможностью, которую ему давал этот региональный кризис. Я не знаю, он не смог этого сделать из-за той зависимости от Кремля, в которую он попал к февралю 2022-го. Или же он и правда не ждал, что война действительно начнется.

Но факт в том, что эта война, этот большой кризис давал ему возможность снова презентовать себя в роли миротворца. В том случае, конечно же, если бы нападение не происходило с белорусской территории.

Мы наблюдали повтор ситуации 2014-го, но куда более серьезной в плане рисков. Я думаю, не глядя на токсичность его репутации после 2020-го, если бы Беларусь заняла нейтральную позицию, заявила бы, что не позволит нападать на Украину со своей территории, что будет добиваться переговоров, например, у себя, не будет признавать оккупированные территории частью России, повторяя озвученное восемь лет назад, все это очень помогло бы Лукашенко выйти из международной нелегитимности и изоляции.

На него снова посмотрели бы иначе, исходя из прагматических оценок, учитывая те риски, которые российская агрессия в Украине несет странам Евросоюза, блоку НАТО, глобально — всему миру.

Война давала Лукашенко прекрасные возможности снова выйти на контакт с европейцами, выкарабкиваться из глубочайшей международной изоляции. И мы помним, что в первые дни ему позвонил президент Франции. Но это не получило продолжения.

Наверное, потому что Лукашенко уже находится в той ситуации, когда он ничего не может сделать. Он пытается минимизировать последствия санкций для себя, для своего режима, экономики. Опять же, ему очень некомфортно из-за статуса соучастника агрессии, но и с этим он ничего не может поделать.

Таким образом, главное последствие — режим не смог использовать войну в свою пользу… ОБСЕ не считает Беларусь стороной конфликта, но в резолюции ООН от 1974-го черным по белому написано: страна, предоставляющая свою территорию для агрессии в отношении третьей стороны, также является агрессором.

Именно такую позицию заняло международное сообщество — большинство стран мира и практически все страны Запада.

…Лукашенко безусловно не хочет попасть в ту санкционную и изоляционную бездну, в которую сейчас летит Россия. В чем его, я думаю, убеждает его политическая интуиция, инстинкт. Да и война, похоже, надолго. Поэтому он не стремится на дно вместе с Москвой, пытаясь с помощью имеющихся у него инструментов презентовать себя несколько иначе.

Если говорить о демократических силах, о гражданском обществе, то вспомним, как изображали белорусских сторонников перемен в 2020-м в европейской прессе. Как тех, кто укрепляет демократию, один из столпов. Как надежду европейской демократии на фоне того, что тогда происходило в Польше, Венгрии, популярности правых партий во Франции и Германии.

Война, в которую режим втянул Беларусь, автоматически изменила образ белорусов на образ агрессоров. Мне кажется, в этом есть определенная победа Лукашенко, неожиданная и для него самого. Это те плюсы, которые он получил от войны.

Своим соучастием в войне он бросил тень абсолютно на всех и все: и на тех, кто критикует власть в стране или за ее пределами, и на тех, кто в тюрьме, и кто воюет на фронте, и на белорусский паспорт. Забыт образ белоруса-демократа — снова вернулся образ диктаторского режима, который еще и в войне участвует…

(скарочана)

Сергей Василевский
gazetaby.info

МЭНЭДЖЭР ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

ВАЦЛАЎ ІВАНОЎСКІ — ЧАЛАВЕК, ЯКІ ЗАКЛАДВАЎ ПАДМУРКІ БЕЛАРУСКАСЦІ

7 чэрвеня адзначаецца дзень нараджэння чалавека, імём каторага нармальная дзяржава мела б за гонар назваць Нацыянальную бібліятэку і размясціць яго партрэт на грашах. Сам я яго лічу галоўным мэнэджэрам беларускай дзяржаўнасці.

Кажуць, што беларускі рух шмат у чым стварыла кніжка. А без гэтага чалавека гэтай кніжкі не было б, альбо невядома калі б яна была і якой. 142 гады гадоў таму нарадзіўся мой хэдлайнер пачатку мінулага стагоддзя Вацлаў Іваноўскі. Дзякуючы яму нацыянальны рух сто гадоў таму атрымаў магутны штуршок.

Паехаў вучыцца ў Піцер, сабраў студэнтаў-беларусаў у кучу і зацеяў "аванцюру". У часы, калі кніжка па-беларускай была такой жа рэдкасцю, як і кнігі на ліўскай мове сёння, а яшчэ і забароненай, ён выдае грошы заробленыя на студэнцкай практыцы на набыццё гектографа і пачынае выдаваць на забароненай мове ўлёткі, адозвы і ўрэшце кніжкі. Збірае вакол сябе маладых энтузіястаў. Ва ўласнай кватэры вучыць з імі культуру і гісторыю Беларусі. Там яны прыдумаюць першыя краўдфандынгавыя праекты і пачынаюць збор сродкаў. І самае важнае - рэалізуюць іх.

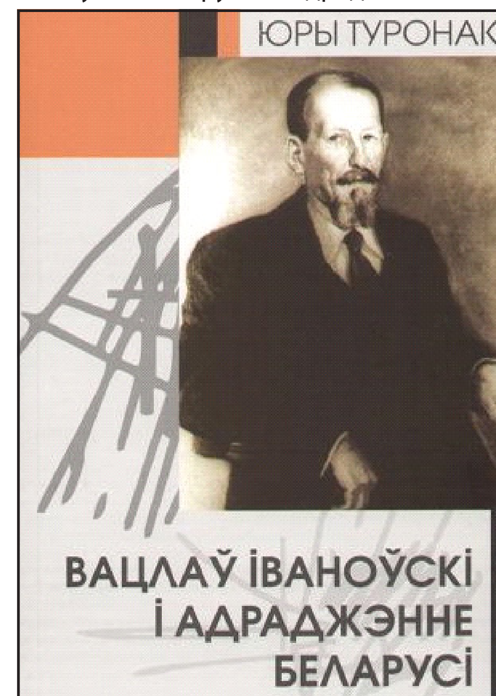
Іваноўскі бачыць, што беларускія дзеці не маюць уласнай азбукі. Ноў проблемс. Ён піша яе сам, на лацінцы. Замест sz, cz, ż піша š, č, ž. Бачыць, што па-беларуску няма тэхнічнай і навуковай літаратуры - пачынае перакладаць сам і просіць рабіць гэта іншых. Бачыць, што кнігі не трапляюць да чытача - сам стварае сетку распаўсюду. Яны прадаюцца ў Менску, Гародні, Магілёве, Піцеры, Вільні, Варшаве і г.д.

Пазней пачынаецца вышэйшы пілатаж. Калі ў Расейскай імперыі здымаецца забарона на беларускую мову, ён засноўвае выдавецтва "Загляне сонца і ў нашэ ваконца", якое робіць рэвалюцыю ў мазгах беларусаў. Упершыню ў гісторыі кнігі па-беларуску выходзяць масава. Тысячнымі накладамі. Але проста выдаваць - мала. Трэба ж знасці аўтараў. І як вы думаеце, якое імя адкрыў Іваноўскі? Самога Купалу. Гэта дзякуючы яму невядомы нікому Іван Луцэвіч выдаў сваю першую кнігу "Жалейка" і быў уцягнуты ў беларускі нацыянальны рух. Тое самае з Цёткай і процьмай іншых. Дарэчы, гэта Іваноўскі выдаў зборнік вершаў Янкі Лучыны, абдурыўшы цэнзуру, што гэта балгарская паэзія.

Іваноўскі выдае драматургію, што спрыяе развіццю тэатральных труп. Выдае першыя сельскагаспадарчыя кнігі для сялян на іх мове. Выдае навуковыя кнігі, аўтараў мала дык просіць пісаць сваю сястру, якая вучылася ў Кембрыджы. Тая, дарэчы, пісала пра Беларусь і ў ангельскія выданні. Выдае больш і больш мастацкай літаратуры, а гэта, вядома, стымулюе літаратараў пісаць больш і больш. Гэта ўжо сотні тысяч асобнікаў. Так ён стварае маладую беларускую інтэлігенцыю. Без гэтых кніжак нічога б не было. Бо што тады прыцягвала б новую кроў? Не было б ніякіх нацыянальных кадраў. І гэта ніякае не перабольшванне. Праўдырам нацыянальнага -- яго перад І сусветнай вайной так назваў Максім Гарэцкі. Не верыць Гарэцкаму ў мяне няма падстаў.

Іваноўскі ўцягвае ў беларускія справы мецэнатку Радзівіліху, дапамагае стварыць выдавецтва Беларускай сацыялістычнай грамады, самай крутой беларускай палітычнай сілы на той час. Пераязджае ў Вільню і там таксама стварае двіжуху.

Іваноўскі не бачыў праблем, каб супрацоўнічаць з рускімі, палякамі і немцамі, калі іх дзеянні супадалі з беларускімі інтарэсамі. Гісторык Юры Туронак назваў яго рацыянальным рамантыкам, які з нічога стварыў нешта. Не пашкадуйце часу на кніжку "Вацлаў Іваноўскі і беларускае Адраджэнне".

Сёння добрая нагода.

www.facebook.com/hurnievic

РАСІЯ

РОССИЙСКИЕ ЭЛИТЫ ВЫНУЖДЕНЫ БУДУТ КАК МОЖНО БЫСТРЕЕ ОТСТРАНИТЬ ОТ ВЛАСТИ РУКОВОДСТВО

Почему Россия не может победить в войне с Украиной, и выйдут ли российские военные с вилами к кремлевской площади — об этом Филин побеседовал с политологом, директором Центра стратегических и внешнеполитических исследований Арсением Сивицким.

Были опубликованны полученные от одного из украинских разведывательных органов аудиозаписи, на которых российские полковники матерят руководству РФ. Полковник Максим Власов сравнивает потери российской армии на войне в Украине с потерями на советско-финской войне. Его собеседник — полковник, военный медик Наро-Фоминского военного госпиталя в России Виталий Ковтун также не сдерживает эмоций и говорит, что скоро с вилами пойдет к кремлевской площади.

Насколько реалистичен такой сценарий — чтобы российские военные открыто протестовали против участия войны в Украине?

— Думаю, что не нужно списывать этот сценарий со счетов. Это связано с тем, что еще до начала войны ряд высокопоставленных отставных военных, которые до сих пор сохраняют корпоративные связи с армейским сообществом, предупреждали российское руководство о том, что если Россия начнет войну против Украины, то она может закончиться для нее стратегическим поражением.

В частности, о подобном риске говорил и генерал-полковник Леонид Ивашов, который адресовал обращение Владимиру Путину от имени общероссийского собрания офицеров с призывом не начинать войну с Украиной, а также отставной полковник Генерального штаба Вооруженных сил РФ Михаил Ходоренок, который еще за несколько недель до российского вторжения в Украину в своей статье «Прогнозы кровожадных политологов» детально описал, как будет развиваться этот конфликт на поле боя.

Он же предупредил, что российская армия столкнется с существенными трудностями, а сам этот конфликт для России будет крайне кровопролитным, затяжным и не соответствующим национальным интересам России.

Во многом эти предупреждения транслировали позицию высшего армейского командования РФ, включая министра обороны Шойгу и начальника Генштаба Валерия Герасимова, которые были с самого начала против проведения так называемой «специальной военной операции», так как тех сил и средств, которые накапливались на границе с Украиной перед началом конфликта (около 150 тысяч), было недостаточно, чтобы провести данную «операцию» успешно против государства, чья военная организация насчитывала более 500 тысяч человек, из которых не меньше половины обладали опытом участия в боевых действиях.

Изначально российские вооруженные силы готовились к совершенно другому сценарию — вводу «миротворческого» контингента на фактически занятые «ДНР/ЛНР» украинские территории и сдерживания возможного силового реакции ВСУ в ответ на признание Кремлем их независимости.

Однако решение о начале этой «специальной военной операции» было принято Владимиром Путиным в очень узком кругу единомышленников, прежде всего под влиянием российских спецслужб — ФСБ, Росгвардии и ФСО. Это стало неприятным сюрпризом для российского армейского командования, которое даже выразило свой протест.

Именно по этой причине на первом этапе операции министр обороны и начальник Генштаба ВС РФ были выведены из процесса принятия решений. Они пропали тогда на значительное время из публичного пространства.

К тому же не было единого командующего этой «операцией». Вначале проведением операции руководил Кремль в лице Владимира Путина в ручном режиме на основании прямых директив верховного главнокомандующего, направляемых командирам подразделений на поле боя.

После того, как стали очевидны провалы в планировании и в проведении этой «операции» со стороны непосредственно спецслужб и Кремля, российское руководство было вынуждено вернуть Шойгу и Герасимова к процессу принятия решений, а также был назначен единый командующий этой «операцией» — командующий войсками Южного военного округа генерал армии Александр Дворников.

По сравнению с первым этапом, когда российские вооруженные силы понесли очень серьезные потери из-за непрофессионализма в подготовке данной «операции» и управлении со стороны российского руководства и спецслужб, с назначением военных и включением их в процесс принятия решений потери российских войск стали снижаться, а действия российских войск стали более осторожными.

Россия не может победить в этом конфликте, потому что она не готовилась к нему соответствующим образом, у нее отсутствуют необходимые финансовые, военные и дипломатические ресурсы для успешного ее завершения на выгодных для Кремля условиях.

Россия находится в геополитическом одиночестве, ее агрессию осуждают или не поддерживает практически все мировое сообщество, что было неоднократно отмечено в процессе голосования за соответствующие резолюции Генеральной ассамблеи ООН.

Наконец, не нужно забывать, что с выделением Украине со стороны Соединенных Штатов ленд-лиза, а также с формированием проукраинской коалиции в Рамштайне, который на сегодняшний день включает уже около 50 стран, Россия, по сути, вынуждена вести борьбу в этом конфликте не только с Украиной, но и также с ее союзниками, в числе которых государства ЕС и НАТО, Азии, Ближнего Востока и Африки.

…И, конечно же, как уже бывало в истории, поражение в этой войне может стоить нынешнему российскому руководству политической карьеры и даже привести к перевороту, в котором армия или спецслужбы традиционно играют ведущую роль.

Поэтому так или иначе не исключен сценарий, при котором российские элиты, включая военные, для того, чтобы предотвратить полную катастрофу в связи со стратегическим поражением, будут вынуждены как можно быстрее отстранить от власти политическое руководство.

Которое, как мы видим, не всегда адекватно оценивает собственные возможности, подменяет повестку развития повесткой войны и разрушений, а по факту действует в ущерб нацинтересам России.

…То есть раскол внутри российской элиты, который открыто проявился во время заседания Совбеза РФ 21 февраля, случился еще до начала «специальной военной операции». А это одно из базовых и необходимых условий для любого переворота.

(скарочана)

Яна Соколова
gazetaby.info

Заснавальнік і рэдактар: Станкевіч Георгій Мікалаевіч

Адрас рэдакцыі: Бешанковіцкі раён, в. Старыя Ранчыцы, e-mail: stankevich62@gmail.com тэл. 60237, маб. +375292184739
Газета выдаецца з сакавіка 2005г.

Падпісана да друку 15.06.2022 у 17.45
Наклад: 290 асобнікаў.
Выдаецца адзін-два разы на месяц на беларускай і расійскай мовах.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.
Друкуецца на ўласным абсталяванні.
Распаўсюджваецца бясплатна дабраахвотнікамі.